ECLI:LV:AT:2017:1124.A420213915.2.S

Lieta Nr. A420213915
SKA-1162/2017
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Augstākā tiesa
SPRIEDUMS
Rīgā 2017.gada 24.novembrī

Augstākā tiesa šādā sastāvā:
tiesnese Veronika Krūmiņa
tiesnese Līvija Slica
tiesnese Ieva Višķere

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA „Stiga RM", SIA „Mobaco Green", SIA „Latgales logs", SIA „Krauzers", SIA „Alko", SIA „Vella kalpi" un zemnieku saimniecības „Vairogi" pieteikumiem par Iepirkumu uzraudzības biroja 2015.gada 20.aprīļa lēmuma Nr. 4-1.2/15-111 atcelšanu daļā par aizliegumu slēgt iepirkuma līgumus, sakarā ar minēto personu kasācijas sūdzībām par Administratīvās rajona tiesas 2017.gada 23.marta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts AS „Latvijas Valsts meži" (turpmāk – pasūtītāja) 2014.gada 30.oktobrī izsludināja publisko iepirkumu „Kokmateriālu pārvadājumu pakalpojumu sniegšana 2015.–2018.gadā". Iepirkuma procedūrā bija paredzēts piešķirt līguma slēgšanas tiesības uz vienu gadu (viengadīgie līgumi) vai uz trīs gadiem (trīsgadīgie līgumi).

Viena no pretendentēm – SIA „Anidax" – pēc iepirkuma rezultātu paziņošanas vērsās Iepirkumu uzraudzības birojā ar sūdzību, norādot, ka pasūtītāja, sniedzot atbildes uz ieinteresēto piegādātāju jautājumiem par nolikuma prasību saturu, ir grozījusi nolikuma 4.1.6. un 4.2.6.apakšpunktā sākotnēji noteiktās prasības, kas attiecas uz trīsgadīgo līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanu, nepamatoti paplašinot Publisko iepirkumu likuma 39.^{2}pantā paredzētos izslēgšanas nosacījumus.

Iepirkumu uzraudzības birojs, izskatījis SIA „Anidax" sūdzību, ar 2015.gada 20.aprīļa lēmumu Nr. 4?1.2/15-111 aizliedza pasūtītājai slēgt trīsgadīgos līgumus un uzdeva pārtraukt iepirkumu šajā daļā.

[2] Vairākas pretendentes, kurām ar pasūtītājas lēmumu bija piešķirtas trīsgadīgo līgumu slēgšanas tiesības , – SIA „Stiga RM", SIA „Mobaco Green", SIA „Latgales logs", SIA „Krauzers", SIA „Alko", SIA „Vella kalpi" un zemnieku saimniecība „Vairogi" (turpmāk – pieteicējas) – iesniedza tiesā pieteikumus par biroja lēmuma atcelšanu. Tiesā sakarā ar šo personu pieteikumiem ierosinātas vairākas administratīvās lietas, un vienā no tām ar Augstākās tiesas 2015.gada 14.augusta lēmumu apturēta pārsūdzētā biroja lēmuma darbība un pasūtītājai atļauts slēgt trīsgadīgos līgumus ar noteiktajiem uzvarētājiem. Pēc tam visās minētajās lietās apvienota tiesvedība. Lietā trešo personu statusā pieaicinātas personas, ar kurām pēc pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanas noslēgti trīsgadīgie iepirkuma līgumi, proti, SIA „SELF Loģistika", SIA „Mežvalde" un SIA „Līvs AM", kas apvienojušās personu apvienībā, kā arī SIA „Egles dēls", SIA „Marko K" un SIA „PAN?Trans".

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2017.gada 23.marta spriedumu (apvienotajā lietā) pieteikumus noraidīja. Spriedumā norādīti turpmāk minētie apsvērumi.

[3.1] Ņemot vērā lietas dalībnieku iebildumus pret biroja lēmumu, lietā vispirms jāpārbauda, vai SIA „Anidax" ir ievērojusi termiņu, kādā bija apstrīdamas nolikuma prasības.

No Publisko iepirkumu likuma 83.panta pirmās un trešās daļas izriet, ka likums nodala iepirkuma procedūras dokumentos iekļauto prasību kontroli no pasūtītāja darbību iepirkuma procedūrā kontroles. Pirmajā gadījumā atskaites punkts sūdzības iesniegšanai ir piedāvājumu iesniegšanas termiņš, bet otrajā – iepirkuma līguma vai vispārīgās vienošanās noslēgšana. Ja pretendents nav Publisko iepirkumu likuma 83.panta trešajā daļā noteiktajā termiņā vērsies birojā ar iesniegumu par nolikuma prasību prettiesiskumu, tam jārēķinās ar nolikumā ietvertajām prasībām. Tomēr atbilstoši Augstākās tiesas atziņām lietā Nr. SKA-52/2014 apstāklis, ka pretendents neizteica iebildumus pret nolikuma prasību jau iepirkuma norises laikā, pats par sevi nenozīmē, ka tas nav izvērtējams strīdā par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu. Ir jāvērtē, vai jau piedāvājuma iesniegšanas laikā, ievērojot nolikuma prasības iespējamo interpretāciju, no pretendenta objektīvi varēja prasīt, lai tas saskatītu ierobežojošus šķēršļus atbilstoša piedāvājuma iesniegšanai.

[3.2] Nolikuma 4.1.6.apakšpunkts attiecībā uz trīsgadīgo līgumu slēgšanu noteica prasību, ka pretendentam pēdējo 12 mēnešu laikā līdz konkursa izsludināšanas dienai ir pozitīva pieredze kvalitatīvu kokmateriālu pārvadājumu pakalpojumu sniegšanā vismaz 24 500 kubikmetru apjomā uz katru piedāvājumā iekļauto kokvedēja sastāvu. Nolikuma 4.2.6.apakšpunktā prasīts iesniegt pasūtītājas vai vismaz viena cita uzņēmuma pozitīvu atsauksmi, kas sagatavota, izmantojot nolikuma 6.pielikuma formu, par kvalitatīvi sniegtiem kokmateriālu pārvadājumu pakalpojumiem nolikuma 4.1.6.apakšpunktā norādītajā apjomā.

Minētās prasības pašas par sevi atbilst Publisko iepirkumu likuma 42.panta otrās daļas 2.punktam. Prasības ir formulētas pietiekami skaidri, lai pretendenti varētu saprast, ka tiem jābūt pozitīvai pieredzei kvalitatīvu kokmateriālu pārvadājumu pakalpojumu sniegšanā, tomēr nav saprotams, kas

pasūtītājas izpratnē ir pozitīva pieredze.

[3.3] Izvērtējot pasūtītājas 2014.gada 11.novembrī un 2014.gada 8.decembrī sniegtos nolikuma prasību skaidrojumus (atbildes uz ieinteresēto piegādātāju jautājumiem), atzīstams, ka SIA „Anidax" guva pareizu izpratni par strīdus nolikuma prasībām tikai 2014.gada 8.decembrī, tas ir, jau pēc nolikuma prasību apstrīdēšanas termiņa, kas beidzās 2014.gada 7.decembrī.

[3.4] Eiropas Savienības Tiesa spriedumā lietā C?538/13 norādījusi, ka pretendentam, kurš uzaicinājuma iesniegt piedāvājumu nosacījumus ir varējis saprast tikai brīdī, kad līgumslēdzēja iestāde pēc piedāvājumu novērtēšanas bija sniegusi izsmeļošu informāciju par sava lēmuma pamatojumu, ir jābūt tiesībām celt prasību par uzaicinājuma iesniegt piedāvājumu likumību pēc tam, kad beidzies valsts tiesībās paredzētais termiņš. Šādas tiesības celt prasību var tikt izmantotas līdz brīdim, kad beidzas tās prasības celšanai noteiktais termiņš, kas attiecas uz lēmumu par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu.

SIA „Anidax", iesniedzot birojā sūdzību 2015.gada 19.martā, ir iekļāvusies termiņā, kāds noteikts iepirkuma procedūras rezultātu apstrīdēšanai.

[3.5] Pasūtītājas 2014.gada 8.decembra skaidrojums būtiski groza nolikuma 4.2.6.apakšpunkta saturu. SIA „Anidax", pamatojoties uz strīdus nolikuma noteikumiem, ir izslēgta no turpmākas dalības iepirkumā attiecībā uz trīsgadīgā līguma noslēgšanu. Pasūtītāja ar strīdus prasībām pēc būtības paplašinājusi Publisko iepirkumu likuma 39.^{2}pantā noteiktos izslēgšanas kritērijus, kas nav pieļaujams. Tādēļ pasūtītājas lēmums ir prettiesisks.

[3.6] Pretēji pieteicēju norādītajam, birojam nebija jāvērtē nolikuma prasību tiesiskums atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes 2014.gada 26.februāra Direktīvas 2014/24/ES par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK (turpmāk – Direktīva 2014/24), normām.

[4] Pieteicējas par pirmās instances tiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzības. Tajās norādīti šādi būtiskākie argumenti.

[4.1] Tiesa nepamatoti nav piemērojusi Publisko iepirkumu likuma 83.panta trešās daļas 1.punktā noteikto termiņu. Vērtējot, vai SIA „Anidax" bija saprātīgs termiņš savu tiesību aizsardzībai, jāņem vērā no Eiropas Savienības tiesiskā regulējuma izrietošie pamatprincipi – efektivitāte un steidzamība. Publiskajā iepirkumā jārēķinās ar dažādu interešu sadursmi, kuru līdzsvarošanai noteikti salīdzinoši īsi termiņi iebildumu izteikšanai. Termiņa neievērošanas sekas ir apstrīdēšanas tiesību zaudēšana, ja vien nepastāv objektīvi apstākļi, kuru dēļ termiņu nebija iespējams ievērot (sk. Augstākās tiesas 2015.gada 10.februāra lēmumu lietā Nr. SKA?79/2015).

[4.2] Tiesa nepamatoti uz lietu attiecinājusi atziņas, kas sniegtas Augstākās tiesas spriedumā lietā Nr. SKA-52/2014 un Eiropas Savienības Tiesas spriedumā lietā C?538/13, atbilstoši kurām pret nolikuma prasībām atsevišķos gadījumos var iebilst, apstrīdot procedūras rezultātus. Šīs atziņas jāvērtē konkrēto lietu faktisko apstākļu kontekstā. Minētajās lietās tika apsvērts gadījums, kad pretendents sākotnēji uzskatīja, ka izpilda nolikuma prasības un par atšķirīgu nolikuma prasību saturu (citu veidu, kā pasūtītājs interpretē prasības) uzzināja tikai tad, kad tam tika paziņoti izsmeļoši atteikuma piešķirt līguma slēgšanas tiesības iemesli. Savukārt SIA „Anidax" nolikuma prasību saturs objektīvi kļuva saprotams tad, kad vēl nebija beidzies Publisko iepirkumu likuma 83.panta trešās daļas 1.punktā noteiktais prasību apstrīdēšanas termiņš, proti, 2014.gada 11.novembrī vai, vēlākais, 2014.gada 8.decembrī.

[4.3] Lai atzītu, ka SIA „Anidax" bija saglabājamas tiesības apstrīdēt nolikuma prasības pēc iepirkuma rezultātu paziņošanas, tiesai vispirms bija jākonstatē, ka objektīvi nevarēja prasīt, lai SIA „Anidax" saskatītu ierobežojošus šķēršļus atbilstoša piedāvājuma iesniegšanai pirms piedāvājuma iesniegšanas. SIA „Anidax" ir iesniegusi piedāvājumu tam noteiktajā termiņā, apzinoties, ka piedāvājums neatbilst nolikuma prasībām, kā arī ir rakstveidā apstiprinājusi, ka ir iepazinusies, izpratusi un atzīst par pareiziem nolikuma noteikumus.

[4.4] Tiesa spriedumā izdarījusi pretrunīgus secinājumus par nolikuma 4.1.6. un 4.2.6.apakšpunkta tiesiskumu un nepamatoti uzskatījusi, ka minētās prasības darbojas kā izslēgšanas kritēriji. Pat ja šīs prasības atzītu par izslēgšanas kritērijiem, tās būtu pieļaujamas, ņemot vērā Direktīvas 2014/24/ES 57.panta 4.punkta „g" apakšpunktā noteikto.

[4.5] Biroja lēmums nav samērīgs, jo tā rezultātā pretendenti, kas iesniedza augstākām prasībām atbilstošus piedāvājumus, neieguva līguma slēgšanas tiesības vispār, savukārt pretendenti, kas iesniedza zemākām prasībām atbilstošus piedāvājumus, ieguva līguma slēgšanas tiesības.

[5] Iepirkumu uzraudzības birojs paskaidrojumos kasācijas sūdzības neatzīst. Birojs uzskata, ka Eiropas Savienības Tiesas judikatūras kontekstā izšķiroši ir tas, ka nolikuma prasību saturs pretendentiem nebija zināms termiņā, kurā varēja iesniegt sūdzību par nolikuma prasībām, nevis tas, kurā brīdī pēc šī termiņa beigām pretendenti guva pareizu izpratni par nolikuma prasībām.

[6] Pasūtītāja un trešās personas paskaidrojumos atzīst kasācijas sūdzības par pamatotām un sniedz līdzīga satura apsvērumus attiecībā uz nolikuma prasību apstrīdēšanas termiņa ievērošanu, kādi sniegti kasācijas sūdzībās.

Pasūtītāja papildus norādījusi, ka atbildes uz pretendentu jautājumiem nemainīja sākotnējās nolikuma prasības. Tāpat norādīts uz vairākiem apstākļiem, kas, pasūtītājas ieskatā, liecina par to, ka SIA „Anidax" jau likumā noteiktajā prasību apstrīdēšanas termiņā nolikuma prasības bija saprotamas.

Arī trešās personas paskaidrojumos norāda, ka jau sākotnēji nolikuma prasības bija saprotamas.

[7] Trešā persona SIA „Anidax" paskaidrojumos kasācijas sūdzības neatzīst. Attiecībā uz sūdzības iesniegšanas termiņu SIA Anidax" paskaidro, ka tā iesniedza sūdzību gan par prasībām, gan par procedūrā pieļautiem pārkāpumiem un ka lietā ir piemērojama Eiropas Savienības Tiesas judikatūra lietā C-538/13. SIA „Anidax" ieskatā, nav būtiski, kad pretendents uzzināja prasību saturu, bet ir būtiski, ka pretendentam nebija iespējams iesniegt apstrīdēšanas iesniegumu likumā noteiktajā termiņā. Uzmanība vērsta arī uz to, ka nebūtu saprātīgi prasīt, lai pretendents apstrīdētu prasības tajā pašā dienā, kad uzzinājis par to saturu (proti, 2014.gada 8.decembrī).

[8] SIA „Anidax" iesniegusi Augstākajā tiesā lūgumu atcelt lietā piemēroto pagaidu aizsardzības līdzekli. Šajā sakarā SIA „Anidax" norāda, ka pasūtītāja ir noslēgusi trīsgadīgos līgumus, un to izpildes termiņš beigsies 2018.gada jūlijā. Norādīts, ka SIA „Anidax" bija izredzes iegūt līguma slēgšanas tiesības, un tai ir nodarīti grūti atlīdzināmi zaudējumi neiegūtās peļņas veidā.

Iepirkumu uzraudzības birojs paskaidrojumos lūgumu atzīst par pamatotu un pievienojas minētajam lūgumam. Paskaidrojumos norādīts, ka Augstākā tiesa šajā lietā ir atcēlusi Administratīvās rajona tiesas spriedumus, ar kuriem pārsūdzētais lēmums atzīts par prettiesisku, tādējādi vairs nepastāv pamats uzskatīt, ka lēmums ir pirmšķietami prettiesisks.

Pieteicējas paskaidrojumos lūgumu neatzīst par pamatotu un norāda, ka pastāv šaubas par SIA „Anidax" interesi noslēgt pakalpojumu līgumu un tās ieinteresētību lietas iznākumā. Proti, SIA „Anidax" ieguva līguma slēgšanas tiesības konkrētajā iepirkumā, bet tā atteicās noslēgt līgumus par četriem kokvedējiem, tādējādi turklāt rīkojoties pretēji pienākumam ar savu rīcību pēc iespējas samazināt zaudējumu apmēru.

[9] Pieteicēja SIA „Stiga RM" iesniegusi Augstākajā tiesā lūgumu vērsties Eiropas Savienības Tiesā ar šādiem prejudiciālajiem jautājumiem. Pirmkārt, ja Direktīvas 2014/24 57.panta 4.punktā noteiktie izslēgšanas kritēriji atzīstami par fakultatīviem attiecībā uz dalībvalsti un līgumslēdzēju iestādi,

vai līgumslēdzēja iestāde var izmantot šos izslēgšanas kritērijus, ja dalībvalsts tos nav transponējusi. Otrkārt, kā dalībvalsts tiesai jāinterpretē tādas tiesiskās attiecības, kas radušās iepirkuma procedūrā, kas uzsākta Direktīvas 2014/24/ES spēkā esības laikā, bet iepirkuma procedūras rezultāti pasludināti pirms minētās direktīvas transponēšanas termiņa beigām, bet dalībvalsts nav transponējusi direktīvas 57.panta 4.punktā ietvertos (fakultatīvos) izslēgšanas pamatus.

Trešās personas iesniegušas Augstākajā tiesā lūgumu dot iespēju izteikties sakarā ar minēto lūgumu, nosakot viena mēneša termiņu paskaidrojumu sniegšanai.

Motīvu daļa

I

[10] Kasācijas kārtībā vispirms izšķirams, vai pirmās instances tiesa pamatoti atzina, ka SIA „Anidax" sūdzība birojam bija pieļaujama un birojam (un attiecīgi pēc tam arī tiesai) bija pamats vērtēt nolikuma prasību tiesiskumu pēc būtības, ja sūdzība iesniegta pēc tā termiņa beigām, kas noteikts nolikuma prasību apstrīdēšanai, bet tajā termiņā, kādā varēja apstrīdēt iepirkuma procedūras rezultātus.

[11] Lai arī SIA „Anidax" sūdzībā apstrīdēja iepirkuma procedūras rezultātus, sūdzības pamatu veido iebildumi pret nolikuma prasību tiesiskumu. Sūdzības iesniedzēja uzskata, ka tās piedāvājums tālāk nav vērtēts tādēļ, ka pasūtītāja ir noteikusi nepamatotas prasības.

Vispārīgi uz šādu sūdzību būtu attiecināms Publisko iepirkumu likuma (šeit un turpmāk Publisko iepirkumu likums redakcijā, kas bija spēkā iepirkuma procedūras norises laikā) 83.panta trešās daļas 1.punktā noteiktais termiņš.

[12] Publisko iepirkumu likuma 83.panta trešās daļas 1.punkts noteica, ka sūdzību par atklāta konkursa nolikuma prasībām var iesniegt ne vēlāk kā 10 dienas pirms piedāvājumu iesniegšanas termiņa beigām.

Atbilstoši Augstākās tiesas judikatūrai gadījumā, ja pretendents nav Publisko iepirkumu likuma 83.panta trešās daļas 1.punktā noteiktajā termiņā vērsies birojā ar iesniegumu par konkursa nolikuma prasību prettiesiskumu, tam ir jārēķinās ar konkrētajām nolikumā ietvertajām prasībām un jāsagatavo tām atbilstošs piedāvājums. Piedāvājuma neatbilstība ir pamats piedāvājuma tālākai nevērtēšanai (*Augstākās tiesas 2013.gada 18.septembra sprieduma lietā Nr. SKA-772/2013 (A420377912) 6.punkts, 2014.gada 19.decembra sprieduma lietā Nr. SKA?957/2014 (A420523213) 11.punkts*). Katrā ziņā iebildes pret nolikuma prasībām nevar būt pamats tālāku pasūtītāja lēmumu tiesiskuma apšaubīšanai (*Augstākās tiesas 2014.gada 19.decembra sprieduma lietā Nr. SKA-957/2014 (A420523213) 11.punkts*).

[13] Minētais tiesiskais regulējums aplūkojams Eiropas Savienības tiesiskā regulējuma kontekstā. Attiecībā uz publisko iepirkumu procedūru pārskatīšanu Publisko iepirkumu likumā iedzīvināta Padomes 1989.gada 21.decembra Direktīva 89/665/EEK par to normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu, kuri attiecas uz izskatīšanas procedūru piemērošanu, piešķirot piegādes un uzņēmuma līgumus valsts vajadzībām (turpmāk – Direktīva 89/665), un Eiropas Parlamenta un Padomes 2007.gada 11.decembra direktīva 2007/66/EK, ar ko Padomes Direktīvas 89/665/EEK un 92/13/EEK groza attiecībā uz pārskatīšanas procedūru efektivitātes uzlabošanu valsts līgumu piešķiršanas jomā (turpmāk – Direktīva 2007/66).

Direktīvas 2007/66 1.panta 1.punkta trešā daļa noteic, ka dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka attiecībā uz līgumiem, uz ko attiecas Direktīva 2004/18/EK, līgumslēdzēju iestāžu lēmumus var efektīvi un, jo īpaši, iespējami ātri pārskatīt saskaņā ar šīs direktīvas 2. līdz 2.f pantā izklāstītajiem nosacījumiem, pamatojoties uz to, ka ar šādiem lēmumiem ir pārkāpti Kopienas tiesību akti publiskā iepirkuma jomā vai attiecīgās valsts noteikumi, ar ko transponē minētos tiesību aktus.

Tāda pati norma bija ietverta Direktīvas 89/665 1.panta 1.punktā.

Atbilstoši Direktīvas 2007/66 2.panta 1.punkta „b" apakšpunktam dalībvalstis nodrošina, ka pasākumos attiecībā uz 1.pantā paredzētajām pārskatīšanas procedūrām ir noteikts pilnvarojums atcelt nelikumīgi pieņemtus lēmumus, vai nodrošināt to atcelšanu, tostarp atcelt diskriminējošas tehniskās, ekonomiskās vai finanšu prasības uzaicinājumā uz konkursu, līguma dokumentos vai jebkurā citā dokumentā, kas attiecas uz līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru.

Eiropas Savienības Tiesa, interpretējot Direktīvas 89/665 1.panta 1.punktu nonākusi pie turpmāk minētajām atziņām.

Ar direktīvas 1.panta 1.punktu dalībvalstīm ir paredzēts pienākums nodrošināt, lai līgumslēdzēju iestāžu lēmumus varētu pārsūdzēt efektīvi un pēc iespējas ātri. Lai īstenotu šajā direktīvā paredzēto steidzamības mērķi, dalībvalstis var paredzēt pārsūdzības termiņus ar mērķi, lai tirgus dalībnieki publiskā iepirkuma procedūras ietvaros pieņemtos sagatavojošos vai pagaidu lēmumus pārsūdzētu pēc iespējas īsākos termiņos (*Eiropas Savienības Tiesas 2010.gada 28.janvāra sprieduma lietā Komisija/Īrija, C-456/08, ECLI:EU:C:2010:46, 60.punkts*).

Direktīvas 89/665 tiesību normu mērķis, kas vērsts uz to, lai aizsargātu pretendentus no līgumslēdzējas iestādes patvaļas, ir pastiprināt pastāvošos mehānismus, lai nodrošinātu efektīvu Savienības noteikumu publiskā iepirkuma jomā piemērošanu, it īpaši tādā stadijā, kad pārkāpumi vēl var tikt laboti (*Eiropas Savienības Tiesas 2015.gada 12.marta sprieduma lietā eVigilo, C-538/13, ECLI:EU:C:2015:166 , 50.punkts*).

Pilnīga Direktīvas 89/665 mērķa sasniegšana būtu apdraudēta, ja kandidāti un pretendenti varētu jebkurā līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras brīdī apgalvot, ka ir pārkāpti līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas noteikumi, tādējādi uzliekot līgumslēdzējai iestādei pienākumu atsākt visu procesu no jauna, lai šos pārkāpumus varētu vērst par labu (*Eiropas Savienības Tiesas 2015.gada 12.marta sprieduma lietā eVigilo, C-538/13, ECLI:EU:C:2015:166 , 51.punkts*).

Katrā ziņā direktīvā paredzētais steidzamības mērķis valsts tiesībās jāīsteno, ievērojot tiesiskās drošības prasību. Šajā sakarā dalībvalstīm ir pienākums izveidot pietiekami precīzu, skaidru un paredzamu termiņu regulējumu, lai indivīdi varētu iepazīties ar savām tiesībām un pienākumiem (*Eiropas Savienības Tiesas 2010.gada 28.janvāra sprieduma lietā Komisija/Īrija, C-456/08, ECLI:EU:C:2010:46, 61.punkts*).

Minētais steidzamības mērķis dalībvalstīm neļauj novērsties no efektivitātes principa, saskaņā ar ko valsts noilguma termiņu piemērošanas noteikumi personām no Kopienu tiesībām izrietošo tiesību īstenošanu nedrīkst padarīt neiespējamu vai pārmērīgi grūtu; šis princips ir pamatā pārsūdzības efektivitātes mērķim, kas izklāstīts Direktīvas 89/665 1.panta 1.punktā (*Eiropas Savienības Tiesas 2010.gada 28.janvāra sprieduma lietā Komisija/Īrija, C-456/08, ECLI:EU:C:2010:46, 62.punkts*).

Direktīvas 89/665 1.panta 1.punktā noteiktais mērķis nodrošināt efektīvas pārskatīšanas iespējas var tikt sasniegts tikai tad, ja šo prasību celšanai noteiktie termiņi sākas tikai dienā, kad prasītājs ir uzzinājis vai tam bija jāuzzina par iespējamo minēto noteikumu pārkāpumu (*Eiropas Savienības Tiesas 2015.gada 12.marta sprieduma lietā eVigilo, C-538/13, ECLI:EU:C:2015:166 , 52.punkts; sk. arī minētajā punktā norādīto judikatūru*).

[14] Pieņemot, ka pasūtītājs vienmēr rīkojas tiesiski un nolikuma prasības jau to publicēšanas brīdī ir skaidri saprotamas un vēlāk netiek grozītas

vai interpretētas atšķirīgi, Publisko iepirkumu likuma regulējums atbilst minētajiem principiem un direktīvu mērķiem, jo ļauj pēc iespējas ātri un efektīvi pārsūdzēt nolikuma prasības. Turklāt tas iespējams tādā posmā, kad pārkāpumus procedūrā vēl ir iespējams labot, jo nav beidzies piedāvājumu iesniegšanas termiņš.

Tomēr izskatāmajā lietā ir norādes uz to, ka pretendentam nav bijis iespējams iekļauties šajā termiņā tādēļ, ka pasūtītāja ar vēlāk sniegtiem skaidrojumiem atklājusi tādu nolikuma prasību saturu, kāds tas nav bijis saprotams nolikuma publicēšanas laikā.

[15] Piedāvājumu iesniegšanas termiņš beidzās 2014.gada 17.decembrī. Tātad atbilstoši Publisko iepirkumu likuma 83.panta trešās daļas 1.punktam sūdzības iesniegšanas termiņa pēdējā diena bija 2014.gada 7.decembris – svētdiena. Administratīvā procesa likuma 43.panta otrā daļa noteic: ja termiņa pēdējā diena ir sestdiena, svētdiena vai likumā noteikta svētku diena, termiņa pēdējā diena ir nākamā darba diena. Līdz ar to arī šajā gadījumā, kā pareizi norāda procesa dalībnieki, termiņš sūdzības iesniegšanai beidzās 2014.gada 8.decembrī, nevis 2014.gada 7.decembrī, kā spriedumā atzinusi pirmās instances tiesa.

[16] Pirmās instances tiesa, novērtējot kopsakarā sākotnēji noteiktās prasības un visus pasūtītājas sniegtos skaidrojumus, atzina, ka tikai ar to pasūtītājas nolikuma prasību skaidrojumu, kas sniegts 2014.gada 8.decembrī, pretendentiem objektīvi kļuva skaidrs, kā pasūtītāja vērtēs pretendentu atbilstību prasībām attiecībā uz pieredzi.

Dažās no lietām, kas šobrīd apvienotas vienā tiesvedībā, jau iepriekš risināts jautājums par to, kad nolikuma prasības kļuva pilnīgi skaidras, un Augstākā tiesa vērsusi pirmās instances tiesas uzmanību uz apstākļiem, kas šajā izvērtējumā jāņem vērā (*Augstākās tiesas 2016.gada 7.oktobra spriedums lietā Nr. SKA-967/2016 (A420214315), kas ierosināta pēc SIA „Latgales logs" pieteikuma, un 2016.gada 14.septembra spriedums lietā Nr. SKA?1277/2016 (A420215115), kas ierosināta pēc SIA „Mobaco Green" pieteikuma*).

Administratīvā rajona tiesa, taisot spriedumu apvienotajā lietā, visus norādītos apstākļus ir novērtējusi. Augstākā tiesa šajā vērtējumā kļūdas nesaskata. Ievērojot minēto, lietā SIA „Anidax" tiesības iesniegt sūdzību tiks apskatītas, vadoties no pirmās instances tiesas secinātā, ka prasību saturs pretendentiem objektīvi kļuva skaidrs 2014.gada 8.decembrī.

Šajā ziņā nav būtiskas nozīmes sūdzības iesniedzējas uzskatam, ka nolikuma prasības ir grozītas (nevis vienīgi izskaidrotas, kā uzskata pasūtītāja). Neatkarīgi no tā, vai prasības ir grozītas vai arī vienīgi skaidrāk atklāts to saturs, situāciju kopumā raksturo apstāklis, ka nolikuma prasības sākotnēji nav bijušas objektīvi saprotamas tā, kā tās ir saprotamas pēc pasūtītājas sniegtajiem skaidrojumiem.

[17] Ievērojot minēto, pieteicējas kasācijas sūdzībā pamatoti norāda, ka tad, kad nolikuma prasības kļuva saprotamas, prasību apstrīdēšanas termiņš vēl nebija beidzies. Tas savukārt nozīmē, ka nav pamatots pirmās instances tiesas secinājums, ka SIA „Anidax" nebija iespējams iekļauties prasību apstrīdēšanai noteiktajā termiņā, jo nolikuma prasības objektīvi kļuva saprotamas *pēc šī termiņa beigām*. Tam, vai pretendentam nolikuma prasību saturs kļuva saprotams pirms vai pēc prasību apstrīdēšanai noteiktā termiņa, ir būtiska nozīme, jo no tā ir atkarīgs, vai pretendentam bija iespējams iesniegt sūdzību pēc tam, kad tas ir uzzinājis par iespējamo pārkāpumu, kā tas tiek uzsvērts Eiropas Savienības Tiesas judikatūrā.

Vienlaikus tiesas uzmanība vēršama uz turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[18] Lietā bez ievērības nevar atstāt apstākli, ka diena, kad nolikuma prasību saturs objektīvi kļuva skaidrs, bija arī pēdējā diena sūdzības iesniegšanai. Tādēļ apsverams, vai šādā situācijā SIA „Anidax bija iespējams *efektīvi* aizsargāt savas tiesības, iesniedzot sūdzību likumā noteiktajā termiņā. Proti, vai pretendenta rīcībā bija pietiekami daudz laika, lai izvērtētu nepieciešamību iesniegt sūdzību un to arī kvalitatīvi sagatavotu. Secinot, ka pretendentam nav bijis pietiekami daudz laika sūdzības sagatavošanai, Publisko iepirkumu likuma 83.panta pirmās daļas (un ar to saistītās judikatūras) piemērošana tādējādi, ka, neraugoties ne uz kādiem apstākļiem, sūdzība par nolikuma prasībām pēc likumā noteiktā termiņa nav pieļaujama, novestu pie direktīvu mērķiem neatbilstoša rezultāta, jo personai nebūtu nodrošināta efektīva iepirkuma procedūras pārskatīšana.

[19] Augstākās tiesas un Eiropas Savienības Tiesas judikatūrā atzīts, ka atsevišķos gadījumos sūdzība par nolikuma prasībām un attiecīgi prasību tiesiskuma pārbaude pieļaujama arī pēc noteiktā termiņa nolikuma prasību apstrīdēšanai, taču tā termiņa ietvaros, kas noteikts iepirkuma procedūras rezultātu apstrīdēšanai.

Augstākā tiesa 2014.gada 20.maija spriedumā lietā Nr. SKA-52/2014 (A420391512) atzinusi, ka apstāklis, ka pieteicējs neizteica iebildumus pret nolikuma prasību jau konkursa norises laikā, pats par sevi nenozīmē, ka tas nav izvērtējams strīdā par līguma tiesību piešķiršanu. Ir jāvērtē, vai jau piedāvājuma iesniegšanas laikā, ievērojot šā noteikuma iespējamo interpretāciju, no pieteicēja objektīvi varēja prasīt, lai tas saskatītu ierobežojošus šķēršļus atbilstoša piedāvājuma iesniegšanai.

Eiropas Savienības Tiesa jau iepriekš minētajā spriedumā lietā C-538/13 atzinusi, ka pretendentam, kurš uzaicinājuma iesniegt piedāvājumu nosacījumus ir varējis saprast tikai brīdī, kad līgumslēdzēja iestāde pēc piedāvājumu novērtēšanas bija sniegusi izsmeļošu informāciju par sava lēmuma pamatojumu, ir jābūt tiesībām celt prasību par uzaicinājuma iesniegt piedāvājumu likumību pēc tam, kad beidzies valsts tiesībās paredzētais termiņš. Šādas tiesības celt prasību var tikt izmantotas līdz brīdim, kad beidzas tās prasības celšanai noteiktais termiņš, kas attiecas uz lēmumu par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu (*Eiropas Savienības Tiesas 2015.gada 12.marta sprieduma lietā eVigilo, C-538/13, ECLI:EU:C:2015:166 58.punkts*).

Šo secinājumu pamatā ir Eiropas Savienības Tiesas jau iepriekš minētais secinājums, ka Direktīvas 89/665 1.panta 1.punktā noteiktais mērķis nodrošināt efektīvas pārskatīšanas iespējas var tikt sasniegts tikai tad, ja šo prasību celšanai noteiktie termiņi sākas dienā, kad prasītājs ir uzzinājis vai tam bija jāuzzina par iespējamo minēto noteikumu pārkāpumu. Minētajā lietā šis brīdis sakrita ar procedūras rezultātu paziņošanu, jo tikai no pasūtītāja lēmuma pamatojuma pretendentiem kļuva saprotams, kā pasūtītājs interpretē strīdus prasības, un pretendenti tikai tad varēja izteikt pamatotus iebildumus pret attiecīgajām prasībām.

Atšķirībā no lietā C-538/13 un lietā Nr. SKA-52/2014 apsvērtajiem apstākļiem, izskatāmajā lietā SIA „Anidax" prasību saturu neuzzināja tikai tad, kad pasūtītāja pieņēma lēmumu par iepirkuma rezultātiem, bet gan pirms tam. Prasību saturs objektīvi bija saprotams, un attiecīgi SIA „Anidax" varēja saskatīt šķēršļus nolikumam atbilstoša piedāvājuma iesniegšanai tad, kad vēl nebija beidzies piedāvājumu iesniegšanas termiņš.

Līdz ar to uz izskatāmo gadījumu (arī secinot, ka nolikuma apstrīdēšana nebija iespējama tam noteiktajā termiņā) nebūtu automātiski attiecināms secinājums, ka nolikuma prasību tiesiskums var tikt apstrīdēts līdz pat tā termiņa beigām, kas noteikts sūdzības iesniegšanai par iepirkuma procedūras rezultātiem.

[20] Konkrētā gadījuma apstākļos (nolikuma prasības kļuva saprotamas pirms piedāvājumu iesniegšanas termiņa beigām) apsvēršanas vērts ir jautājums, vai trešajai personai tomēr nebija jāizmanto savas tiesības iesniegt sūdzību un, ievērojot ātruma un efektivitātes principu, jāizdara tas līdz piedāvājumu iesniegšanas termiņa beigām, kad iespējamos pārkāpumus vēl varēja labot, nevis jānogaida iepirkuma procedūras rezultāti un tikai tad

jāizsaka iebildumi pret nolikuma prasībām.

Lai arī likumdevējs ir noteicis apstrīdēšanas termiņus, neparedzot termiņu tādam gadījumam kā šis, kad nolikuma prasību patiesais saturs objektīvi atklājies vēlāk, nekā tam būtu jābūt parastā gadījumā (kad nolikums jau no paša sākuma sagatavots skaidri un saprotami), no iepirkumu procedūras efektivitātes principa un privātpersonas tiesību godprātīgas izmantošanas principa izriet privātpersonas pienākums darīt zināmas savas pretenzijas pret nolikuma prasībām pēc iespējas ātrāk.

Šajā ziņā tiesai jāņem vērā, ka pretendentiem prasību saturs kļuva saprotams 2014.gada 8.decembrī, bet sūdzība par to iesniegta tikai pēc rezultātu paziņošanas, 2015.gada 17.februārī. Šāds termiņa kavējums (vairāk nekā divi mēneši) acīmredzami nevar tikt attaisnots, pamatojoties vienīgi uz pasūtītājas rīcību, sākotnēji izstrādājot nesaprotamas nolikuma prasības un tās skaidrojot tā, ka tikai termiņa pēdējā dienā tās objektīvi kļūst saprotamas.

Šādā situācijā nevar uzskatīt, ka pretendents ir godprātīgi izmantojis savas tiesības iesniegt sūdzību. Jo īpaši, ja tam bija iespējams apstrīdēt nolikuma prasības, vēl pirms bija beidzies piedāvājumu iesniegšanas termiņš, proti, kad vēl bija iespējams labot iespējamās kļūdas tajā pašā iepirkuma procedūrā. Tā vietā pretendents vērsies birojā vairāk nekā divus mēnešus pēc tam, kad atklājās nolikuma prasību saturs, un ir paziņoti rezultāti, tādējādi faktiski pieļaujot iespējami prettiesiskas iepirkuma procedūras turpināšanos. Šādā gadījumā rodas iespaids, ka pretendents pretenziju izteikšanu pret nolikuma prasībām ir pakārtojis iepirkuma rezultātam, kas nevar tikt atzīta par godprātīgu savu tiesību izmantošanu.

[21] Apkopojot minēto, pirmās instances tiesas secinājums, ka sūdzība par nolikuma prasībām bija pieļaujama, jo ir iesniegta tajā termiņā, kāds noteikts iepirkuma procedūras rezultātu apstrīdēšanai, nav pamatots un neatbilst šajā spriedumā norādītajām tiesību normām un principiem. Tādēļ tiesas spriedums ir atceļams un lieta nosūtāma pirmās instances tiesai jaunai izskatīšanai.

II

[22] Kasācijas sūdzībās izvirzīti argumenti attiecībā uz to, kā tiesa novērtējusi nolikuma prasību tiesiskumu.

Augstākajā tiesā saņemts lūgums vērsties Eiropas Savienības Tiesā ar prejudiciāliem jautājumiem, kas pēc būtības saistīti ar to, kā tiesai bija jānovērtē nolikuma prasību pieļaujamība (tiesiskums).

Saņemts arī trešo personu lūgums noteikt termiņu paskaidrojumu sniegšanai par lūgumu vērsties Eiropas Savienības Tiesā.

[23] Tā kā lietā joprojām ir aktuāls jautājums par to, vai sūdzība par nolikuma prasībām vispār bija pieļaujama, nav pamata pievērsties nākamajam jautājumam – par to, vai šī sūdzība pēc būtības ir pamatota jeb par to, vai nolikuma prasības ir tiesiskas. Tādēļ gan minētie kasācijas sūdzību argumenti, gan arī lūgumi, kas izteikti saistībā ar vēršanos Eiropas Savienības Tiesā, atstājami bez ievērības.

III

[24] SIA „Anidax" lūdz atcelt lietā iepriekš piemēroto pagaidu aizsardzības līdzekli. Kā iepriekš norādīts šajā spriedumā, lietā ir nolemts apturēt pārsūdzētā lēmuma darbību, un SIA „Anidax" vēlas, lai tā darbība tiktu atjaunota.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 185.[1]panta otro daļu tiesa, izlemjot lūgumu par administratīvā akta darbības apturēšanu vai atjaunošanu, ņem vērā to, vai pārsūdzētā administratīvā akta darbība varētu radīt būtisku kaitējumu vai zaudējumus, kuru novēršana vai atlīdzināšana būtu ievērojami apgrūtināta vai prasītu nesamērīgus resursus (t.s. subjektīvais kritērijs), un to, vai pārsūdzētais administratīvais akts ir pirmšķietami (*prima facie*) prettiesisks (t.s. objektīvais kritērijs).

Piemērojot minētajā normā noteiktos kritērijus, lai būtu pamats atjaunot administratīvā akta darbību, nepieciešams kumulatīvi konstatēt, pirmkārt, ka turpmāka tā darbības apturēšana varētu radīt būtisku kaitējumu vai zaudējumus, kuru novēršana vai atlīdzināšana būtu ievērojami apgrūtināta vai prasītu nesamērīgus resursus, un, otrkārt, to, ka pārsūdzētais administratīvais akts ir pirmšķietami (*prima facie*) tiesisks.

Ņemot vērā šā sprieduma I daļā sniegtos secinājumus, nav pamata uzskatīt, ka pārsūdzētais biroja lēmums būtu pirmšķietami tiesisks. Līdz ar to nav pamata atjaunot tā darbību, un attiecīgais SIA „Anidax" lūgums ir noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.[1]panta pirmās daļas 1.punktu, 185.[1]panta pirmo un otro daļu, 348.panta pirmās daļas 2.punktu un 351.pantu, Augstākā tiesa

nosprieda

Atcelt Administratīvās rajona tiesas 2017.gada 23.marta spriedumu un nosūtīt lietu Administratīvajai rajona tiesai jaunai izskatīšanai.

Noraidīt SIA „Anidax" lūgumu par Iepirkumu uzraudzības biroja 2015.gada 20.aprīļa lēmuma Nr. 4-1.2/15-111 darbības atjaunošanu.

Atlīdzināt SIA „Stiga RM", SIA „Mobaco Green", SIA „Latgales logs", SIA „Krauzers", zemnieku saimniecībai „Vairogi", SIA „Alko", SIA „Vella kalpi" drošības naudu – 70 *euro* katram.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnese V. Krūmiņa

Tiesnese L. Slica

Tiesnese I. Višķere